

КАДА ЈЕ ГРАЂЕН МАНАСТИР МИЛЕШЕВА?

О манастиру Милешеви, гробној цркви Св. Саве, а задужбини краља Владислава (1233—1242 год.), претпоставља се да је била потпуно готова 6 маја 1237 год., када су у њу пренешене из Бугарске мошти Св. Саве; али, о времену када је она грађена није још ништа дефинитивно утврђено. — Већином се, наиме, мисли да је црква саграђена првих година краљевања Владислављева; а у најновије доба г. Ђ. Бошковић подржава претпоставку да је она, не само саграђена него и живописана била још за време краља Стефана Првовенчаног (овде, стр. 394).

Међутим, у нашим старим споменицима има два податка, који нам пружају могућност да ближе одредимо време грађења Милешева. — Један је у Теодосијевој биографији Св. Саве, а други у једној црквеној песми у служби преноса моштију Св. Саве из Трнова у Милешеву.

Из првог податка сазнајемо: да је краљ Владислав, пошто га је Св. Сава венчао за краља — *аште незаконѣ и разбойническы власти възхитивши* (од брата Радослава), *нѣ яко Богомъ изволенъ на того соудивъ* — и оженио ћерком бугарског цара Асена, ускоро дошао „светом архиепископу“ (Св. Сави или његовом наследнику Арсенију I?) и замолио га да му благослови саградити задужбину у Милешеви, коју ће посветити Христовом вазнесењу. Теодосије, наиме, изрично каже: *Тогда же (после крунисања и женидбе) и благословеніи Владиславъ краљ штъ светаго архіепископа възъмъ, и начеть здати монастырь въ мѣстѣ Милешева . въ имѣ Господа нашего и Бога Исѣу Христа възнесеніа...* (Теодосије, стр. 179).

Према томе, грађење Милешева отпочело је ускоро после ступања краља Владислава на престо, дакле, по свој прилици, већ 1234 год. када је Св. Сава одрекао се престола и поново отпутовао за Свету Земљу. — Можда је тако брза одлука Владислављева да гради задужбину у вези са незадовољством многих против њега што је „незаконито и разбојнички“ узео од брата власт, те је градњом новог манастира хтео да ублажи своје противнике и увери их да је он при том био само извршилац Божје воље...

Други податак о градњи Милешева налази се у богородичној песми другога ирмоса седме песме канона, на јутрењу у служби преноса моштију Св. Саве у Милешеву. — У тој песми песник се овако обраћа Богородици: *Радости лоуч'шене яко сподоби се възпріети, просвѣти омрачені равы своѣ, домъ творѣшти твоемъ сынѣ* (Гласник LXIII, 37; код Ст. Димитријевића, *Служба прѣнесенія*, стр. 43, нетачно *своемоу* синову).

У песми овој, дакле, моли се Богородица: „да просвети *омрачене* слуге своје, који *граде дом сину њеном*“. — Како је та песма у склопу песама у славу преноса моштију Св. Саве из Бугарске у Милешеву, мени изгледа да је треба овако схватити:

Још док је грађена црква у Милешеви, посвећена *Исусу Христу сину Богородичином* — *дом Сѣасов*, стигла је у Србију вест о смрти Св. Саве у Трнову. Та је вест све ојадила, а нарочито краља Владислава и његове сараднике на подизању задужбине, те је један од црквених претставника, гледајући *мрачна лица њихова*, приликом једног богослужења у помен светитељев, обратио се Богородици у песми с молбом: да *разведри* (просвѣти) *шугом ѿмрачене душе* краља Владислава и његових доглавника, и тиме им помогне да доврше градњу дома Сину њеном — Исусу Христу. Доцније је та песма, као и још неке друге, унешена у састав службе преноса моштију Св. Саве у Србију и полагања њихова у новосаграђени храм Спаситељев у Милешеви...

Према свему томе врло је вероватно, да је грађење цркве Св. Саве у Милешеви отпочело 1234 год., у време одласка Св. Саве на његово друго путовање по Светој Земљи, а завршено негде после његове смрти, по свој прилици, кратко време пре преноса његових моштију из Бугарске у Србију.